

СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ УКРАЇНИ (1991–2011 рр.)

У статті досліджується проблема страхування життя та здоров'я військовослужбовців Збройних Сил України. Проаналізовано переваги та недоліки в питанні страхування військовослужбовців та доцільність обов'язкового страхування життя та здоров'я військовослужбовців. Розглянуто порядок розрахунку страхових виплат військовослужбовцям у разі настання інвалідності в період проходження військової служби та особам, звільненим з військової служби.

Ключові слова: страхування, грошове забезпечення, одноразова грошова допомога, військовослужбовці, Збройні Сили України.

У незалежній Україні людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпеку проголошено найвищою соціальною цінністю в державі (ст. 3 Конституції України). Держава повинна забезпечувати належну охорону життя та здоров'я своїх громадян від будь-яких протиправних посягань. Особливе значення при цьому мають питання захисту прав військовослужбовців, як особливої категорії громадян, життя та здоров'я яких піддаються підвищеному ризику, особливо сьогодні. Одним із напрямків такого захисту є забезпечення страхування життя та здоров'я військовослужбовців.

Страхова діяльність в усіх економічно розвинутих країнах визнана однією з найважливіших галузей, що забезпечує дієвий захист соціальних і майнових прав та інтересів громадян від різноманітних ризиків, підтримання соціальної стабільності суспільства та економічної безпеки держави.

Україна, ставши незалежною державою, стала на шлях проведення реформ. Реформування торкнулося і системи соціального захисту військовослужбовців Збройних Сил України (далі – ЗСУ), а саме – правового регулювання державного обов'язкового особистого страхування військовослужбовців України.

Проблеми страхування неодноразово ставали предметом уваги дослідників. Проте у вітчизняній історіографії практично відсутні дослідження щодо особливостей страхування життя та здоров'я військовослужбовців ЗСУ. Певне висвітлення вказана тема знаходить у публікаціях сучасних дослідників В. Бондаря¹, М. Гребенюка², Л. Грицаєнка³, де розглядається правове регулювання державного страхування життя військовослужбовців. Тому метою цієї статті є дослідження особливостей страхування життя та здоров'я військовослужбовців ЗСУ.

Питання державного обов'язкового особистого страхування військовослужбовців та військовозобов'язаних, призваних на збори, регулювалися постановою Ради Міністрів колишнього СРСР “Про державне обов'язкове особисте страхування військовослужбовців та військовозобов'язаних, осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ” від 30 грудня 1990 року. Ця постанова була прийнята з метою посилення соціальної захищеності військовослужбовців та військовозобов'язаних.

Відповідно до цієї постанови, державне обов'язкове особисте страхування поширювалося на військовослужбовців та військовозобов'язаних на час проходження зборів на випадок загибелі, смерті, поранення, контузії або захворювання, отриманих у період проходження служби. Дія цієї постанови також поширювалася і на співробітників КДБ та МВС⁴.

Страхування військовослужбовців має довгий історичний шлях розвитку. Проте вже на початку свого становлення інститут страхування військовослужбовців передбачав виплату пенсій або додаткових грошових винагород за ушкодження здоров'я, заподіяне під час несення військової служби.

Наприклад, в Київській Русі воїни-дружинники наділялися землею, іншим майном та забезпечувалися пенсією – невеликою щоденною допомогою.

За часів козацтва державне страхування козаків регламентувалося Конституцією Пилипа Орлика 1710 р., де передбачалося, що вдови козаків та їхні осиротілі діти не притягуються до виконання жодних повинностей, ані до громадських робіт, які входять в обов'язки посполитих, та не обкладаються повітовими податками.

Першим актом, який врегулював державне обов'язкове особисте страхування військовослужбовців після набуття Україною незалежності став Закон України “Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей” від 20 грудня 1991 року.

Ст. 16 Закону України “Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей” було визначено, що військовослужбовці, а також військовозобов'язані, призвані на збори, підлягають державному обов'язковому особистому страхуванню на випадок загибелі або смерті в розмірі 100-кратного мінімального прожиткового рівня населення України на час загибелі або смерті, а також в разі поранення (контузії, травми або каліцтва), захворювання, одержаних у період проходження служби (зборів), у розмірі, залежному від ступеня втрати працездатності, що визначається у відсотковому відношенні від загальної суми страхування на випадок загибелі або смерті.

Після прийняття вказаного Закону, постановою Кабінету Міністрів України від 19 серпня 1992 р. № 488 були затверджені Умови державного обов'язкового особистого страхування військовослужбовців і військовозобов'язаних, призваних на збори, і порядок виплати їм та членам їх сімей страхових сум. Державне обов'язкове особисте страхування військовослужбовців і військовозобов'язаних, призваних на збори, здійснювалося Національною акціонерною страховою компанією (далі – НАСК) “Оранта” за рахунок коштів державного бюджету, що виділялися Міністерству оборони.

Для забезпечення своєчасних соціальних виплат платежі повинні були перераховуватися Міністерством оборони на спеціальний рахунок Правління НАСК “Оранта”. Страхові платежі сплачувалися страхувальниками щомісячно до 25 числа в розмірі 1/12 частини річної суми.

Вимоги щодо виплати страхових сум застрахований або його спадкоємці могли пред'явити до установ НАСК “Оранта” протягом трьох років з дня настання страхової події.

Національна акціонерна страхова компанія “Оранта” виплачувала страхові суми: а) у разі загибелі або смерті застрахованого його спадкоємцям у розмірі 100-кратного мінімального прожиткового рівня на час загибелі або смерті; б) у разі втрати застрахованим працездатності, що сталася внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва), захворювання, одержаних в період проходження служби (зборів) – у розмірі залежно від ступеня втрати працездатності, що визначається у процентному відношенні до загальної суми страхування на випадок загибелі або смерті.

У зв'язку з тим що мінімальний прожитковий рівень населення не було визначено чинним законодавством, Указом Президента України від 12 липня 1995 року № 610/95 було встановлено, що з 1 січня 1995 року і на період до законодавчого визначення мінімального прожиткового рівня населення України страхові суми за державним обов'язковим особистим страхуванням військовослужбовців і військовозобов'язаних, призваних на збори, у разі настання страхового випадку, відповідно до ст. 16 Закону України “Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей” виплачуються, виходячи зі встановленого законом на час страхової події середньомісячного сукупного доходу на одного члена сім'ї (середньодушового сукупного доходу), що дає право на одержання допомоги.

Цей розмір становив:

- з 1 січня 1995 року – 110 000 000 крб. (1100 грн.);
- з 1 лютого 1995 року – 173 000 000 крб. (1730 грн.);
- з 1 червня 1995 року – 210 000 000 крб. (2100 грн.);
- з 1 жовтня 1995 року – 260 000 000 крб. (2600 грн.);
- з 1 січня 1996 року – 310 000 000 крб. (3100 грн.);
- з 1 серпня 1996 року – 370 000 000 крб. (3700 грн.);
- з 1 грудня 1998 року – 4100 грн.;
- з 1 вересня 1999 р. – 4600 грн.;
- з 1 грудня у 2000 р. – 5500 грн.;
- з 1 січня 2001 р. – 5000 грн.;

- з 1 липня 2001 р. – 6500 грн.;
- з 1 січня 2002 р. – 8000 грн.;
- з 1 січня 2004 р. – 8500 грн.;
- з 1 січня 2005 р. – 8500 грн.

Розміри страхових платежів встановлювалися щорічно НАСК “Оранта” за погодженням з Мінфіном під час формування державного бюджету на наступний рік. Таким чином, ми бачимо, що розмір страхових сум є заниженим для страхування життя молоді людини. Для порівняння: життя військовослужбовця армії ФРН застраховано на 70 тис. німецьких марок.

Законом України “Про страхування” від 7 березня 1996 р. визначалися категорії громадян, для яких передбачалося державне обов’язкове особисте страхування. До цих категорій відносились військовослужбовці Міністерства оборони, Служби безпеки, працівники органів і підрозділів внутрішніх справ, судді, народні депутати України, працівники прокуратури, митних органів, контрольно-ревізійної служби та інші, тобто люди службові обов’язки яких пов’язані з підвищеним ризиком для життя та здоров’я⁵. Таким чином держава гарантувала соціальний захист зазначених категорій громадян у вигляді надання їм соціальних виплат.

Наприклад, у 2005 р. страхова сума мала перевищувати 40 тисяч гривень. Але підзаконними актами ця сума була зменшена до 8500 гривень. Навіть у разі збільшення Законом України “Про Державний бюджет України на 2006 рік” суми страхування на випадок загибелі або смерті до 17 тисяч гривень її розмір був не виправдано заниженим для страхування життя, як правило, зовсім молоді людини. Не дуже доречно вдаватися до порівняння, але на випадок смерті працівника прокуратури, міліції, податкової адміністрації, митної служби страхова сума визначається, як правило, в розмірі 10-річної заробітної платні і становить 40–70 тисяч гривень.

Були випадки, коли батьки, які втратили синів, що проходили службу у військових формуваннях, демонстративно відмовлялися отримувати страхові суми, вважаючи їх принизливою компенсацією за життя своїх дітей.

На думку Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, такий несправедливий підхід до страхування військовослужбовців Збройних Сил України суперечить ст. 24 Конституції України, що гарантує дотримання принципу рівності прав громадян. Життя військовослужбовця у військових формуваннях держава зобов’язана цінувати однаково, незалежно від належності до відомства⁶.

Обов’язкове державне страхування життя та здоров’я військовослужбовців ЗСУ виступає вагомим гарантією забезпечення прав військовослужбовців. Високий ступінь ризику завдання шкоди при несенні військової служби обумовлює необхідність застосування засобів забезпечення захисту прав осіб, які виконують обов’язки військової служби, що здійснюється за допомогою державного особистого страхування військовослужбовців.

Бюджетні статті відповідних міністерств (відомств) були єдиними джерелами соціальних виплат. Але, починаючи з другої половини 1995 р., перерахування платежів відбувалося несвоєчасно і в неналежному обсязі. Внаслідок цього утворилась значна заборгованість по їх сплаті. Документи на отримання соціальних виплат оформлювалися щоденно, а фактичні надходження страхових платежів здійснювалися зі значними затримками. Через це розмір заборгованості постійно збільшувався. На 1 березня 2000 р. заборгованість міністерств і відомств по соціальних виплатах перевищила 58 млн. грн. Це – майже 2/3 всіх активів НАСК “Оранта”. Постійно зростала й простроченість заборгованості, її термін складав 1–3 роки.

У результаті, до судових органів у масовому порядку надходили позови громадян щодо отримання визначених законом виплат. Причин відхилення таких позовів не було, і суди задовольняли їх шляхом примусового стягнення страхових сум, державного мита, юридичних послуг та моральної шкоди з усіх рахунків НАСК “Оранта”. Склалася парадоксальна ситуація, коли неплатоспроможними є міністерства і відомства (тобто бюджет), а розраховуватись повинна страхова компанія.

НАСК “Оранта” змушена була реагувати на рішення судів та здійснювати виплати за рахунок власних страхових резервів, під які вона мала страхові зобов’язання за добровільними ризиковими видами страхування перед мільйонами інших страхувальників. Враховуючи суму заборгованості, можна стверджувати, що виникла реальна загроза фінансової дестабілізації найбільшої страхової компанії України з державним контрольним пакетом акцій (78%), а також

загроза невиконання зобов'язань з виплати страхових сум страхувальникам, які мають договори добровільного страхування майна від стихійних явищ та інших ризиків.

Для виправлення ситуації Урядом України було запропоновано ряд заходів. Передбачалося передати функції виплати страхових сум безпосередньо відповідним міністерствам і відомствам (головним розпорядникам бюджетних коштів) за місцем постійного проживання застрахованих. Джерелом виплат мали бути кошти, що виділялися Головним управлінням Державного казначейства України. За НАСК "Оранта" залишилося лише збір та оформлення документів, визначення страхових сум та передача їх відповідним органам за місцем роботи потерпілого. Метою таких заходів було підвищення відповідальності міністерств (відомств) за проведення соціальних виплат, припинення виснаження страхових резервів НАСК "Оранта", недопущення невиконання нею своїх зобов'язань по добровільних видах страхування.

Такі кроки уряду, на думку В. Бондаря, виглядали напівзаходами, які не змогли істотно поліпшити стан справ. Адже в державному бюджеті України та кошторисах окремих міністерств і відомств (страхувальників) немає відповідних статей видатків. Фінансування соціальних виплат здійснювалося за залишковим принципом, незважаючи на його загальнодержавне значення. За терміном заборгованість з виплат соціального страхування значно перевищувала заборгованість по виплатах заробітної плати, стипендій та пенсій⁷.

Пізніше, у 2006 році, було прийнято нову редакцію Закону України "Про загальний військовий обов'язок і військову службу". У ст. 41 оновленої редакції Закону було закріплено, що "життя і здоров'я військовослужбовців Збройних Сил України підлягають обов'язковому державному особистому страхуванню за рахунок коштів Державного бюджету України, порядок та умови якого визначаються Кабінетом Міністрів України". Цією ж статтею були передбачені виплати у разі загибелі (смерті), поранення (контузії, травми, каліцтва) або захворювання чи інвалідності військовослужбовців ЗСУ та призваних на збори військовозобов'язаних⁸.

Порядок та умови призначення і виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті), каліцтва або інвалідності військовослужбовців та інвалідності осіб, звільнених з військової служби, що сталися у 2006 році було затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2007 р. № 284.

Крім того, Законом України від 3 листопада 2006 року були внесені відповідні зміни до Законів України "Про військовий обов'язок і військову службу" і "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей". Відповідно до внесених змін питання виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті) або каліцтва військовослужбовців, військовозобов'язаних та резервістів, які призвані на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори, регулюються Законом України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей". Згідно зі ст. 16 зазначеного Закону, порядок та умови виплати згаданої одноразової допомоги визначаються Кабінетом Міністрів України.

На виконання положень Закону України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей" постановою Кабінету Міністрів України від 28 травня 2008 року № 499 було затверджено "Порядок та умови призначення і виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті), поранення (контузії, травми або каліцтва) чи інвалідності військовослужбовців, військовозобов'язаних і резервістів, призваних на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори, та інвалідності звільнених з військової служби (зборів) осіб" (далі – Порядок та умови призначення)⁹. Зокрема, сім'ї загиблого (померлого) військовослужбовця, який перебував на кадровій військовій службі або проходив військову службу за контрактом, а в разі її відсутності – його батькам та утриманцям, виплачувалась одноразова грошова допомога у розмірі десятирічного грошового забезпечення зазначеного військовослужбовця за останньою посадою, яку він займав на день загибелі (смерті), виходячи з посадового окладу, окладу за військовим званням, відсоткової надбавки за вислугу років, а у разі загибелі (смерті), що сталася включно до 31 грудня 2007 р., – виходячи з посадового окладу, окладу за військовим званням, відсоткової надбавки за вислугу років та щомісячної надбавки у розмірі 100 відсотків грошового забезпечення відповідно до Указів Президента України від 10 квітня 1996 р. № 925 та від 23 лютого 2002 р. № 173 і постанови Кабінету Міністрів України від 22 травня 2000 р. № 829.

Цією постановою Кабінету Міністрів України передбачено, що виплата страхових сум за страховими випадками, що сталися до 1 січня 2007 року завершується відповідно до Умов

державного обов'язкового особистого страхування військовослужбовців і військовозобов'язаних, призваних на збори, і порядку виплат їм та членам їх сімей страхових сум, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 19 серпня 1992 р. № 488, а виплата одноразової грошової допомоги завершується відповідно до Порядку та умов призначення і виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті), каліцтва або інвалідності військовослужбовців та інвалідності осіб, звільнених з військової служби, що сталися у 2006 році, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2007 року.

Постановою Кабінету Міністрів від 25 липня 2011 р. № 815 були внесені зміни до “Порядку та умов призначення”, якою було приведено у відповідність складові грошового забезпечення, відповідно до ч. 2 ст. 9 Закону України “Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей”, тобто до грошового забезпечення стали входити: посадовий оклад, оклад за військовим званням; щомісячні додаткові види грошового забезпечення (підвищення посадового окладу, надбавки, доплати, винагороди, які мають постійний характер, премія); одноразові додаткові види грошового забезпечення.

Отже, згідно “Порядку та умов призначення”, сім'ї загиблого (померлого) військово-службовця, який перебував на кадровій військовій службі або проходив військову службу за контрактом, а в разі її відсутності – його батькам та утриманцям виплачувалась одноразова грошова допомога у розмірі десятирічного грошового забезпечення зазначеного військово-службовця за останньою посадою, яку він займав на день загибелі (смерті), виходячи з посадового окладу, окладу за військовим званням, щомісячних додаткових видів грошового забезпечення (підвищення посадового окладу, надбавки, доплати, винагороди, які мають постійний характер, премія), одноразових додаткових видів грошового забезпечення.

Зокрема, військовослужбовцям (крім військовослужбовців строкової служби), військово-зобов'язаним чи резервістам, які призвані на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори, проходять службу у військовому резерві, у разі поранення (контузії, травми або каліцтва) без встановлення групи інвалідності, заподіяного їм під час виконання обов'язків військової служби, залежно від ступеня втрати працездатності – у розмірі, що визначається у відсотках 20-місячного грошового забезпечення.

Військовослужбовцям (крім військовослужбовців строкової служби) у разі настання інвалідності в період проходження військової служби та особам, звільненим з військової служби, у разі настання інвалідності не пізніше ніж через три місяці після звільнення з такої служби чи після закінчення зазначеного строку, але внаслідок захворювання або нещасного випадку, що мали місце в період її проходження, – у розмірі:

27-місячного грошового забезпечення – інвалідам I групи;

24-місячного грошового забезпечення – інвалідам II групи;

20-місячного грошового забезпечення – інвалідам III групи,

а у разі настання інвалідності внаслідок виконання обов'язків військової служби – у розмірі:

33-місячного грошового забезпечення – інвалідам I групи;

30-місячного грошового забезпечення – інвалідам II групи;

27-місячного грошового забезпечення – інвалідам III групи¹⁰.

Грошове забезпечення, згідно цієї постанови визначається для військовослужбовців, які перебувають на кадровій військовій службі або проходять військову службу за контрактом, – за останньою посадою, яку вони займали на день втрати працездатності, а для звільнених з військової служби – на день звільнення виходячи з посадового окладу, окладу за військовим званням, щомісячних додаткових видів грошового забезпечення (підвищення посадового окладу, надбавки, доплати, винагороди, які мають постійний характер, премія), одноразових додаткових видів грошового забезпечення.

Таким чином, ми спостерігаємо суттєве обмеження одноразових грошових виплат у разі інвалідності або поранення для військовослужбовців за контрактом і молодшого офіцерського складу, тому що посадовий оклад у них менше, а отже і сума виплат відповідно також. Одноразова грошова допомога є додатковою формою соціального захисту військово-службовців, які отримали ушкодження здоров'я внаслідок виконання обов'язків військової служби. Потрібно зауважити, що виплата згаданої допомоги передбачена лише у випадках, не пов'язаних зі скоєнням злочину, правопорушення, самогубства, а також, якщо нещасний випадок стався у стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння.

Отже, як впливає з аналізу чинного законодавства, спостерігається поступова заміна державного обов'язкового страхування військовослужбовців виплатою одноразової грошової допомоги, що було пов'язано з внесенням у жовтні 2001 р. змін у Закон України "Про страхування" від 7 березня 1996 року, відповідно до яких державне особисте страхування військовослужбовців і військовозобов'язаних, призваних на збори припинило бути віднесеним до обов'язкових видів страхування. Але зміна назви не міняє суті цього питання: в разі загибелі військовослужбовця під час виконання ним обов'язків військової служби фінансова допомога виплачується сім'ї загиблого. У разі її відсутності гроші отримують його батьки та утриманці.

¹ Бондар В. Чи здатна держава гарантувати соціальний захист своїх захисників? // Національна безпека і оборона. – 2000. – № 4. – С. 47–48.

² Гребенюк М. Державне страхування життя та здоров'я військовослужбовців: історія виникнення, становлення та правове регулювання // Вісник прокуратури. – 2003. – № 9. – С. 96–98; Страхування військовослужбовців як один із напрямів розвитку соціальної політики в Україні // Суспільні реформи та становлення громадянського суспільства в Україні. – К., 2002. – Т. 2. – С. 366–368.

³ Грицаєнко Л. Новели в законодавстві про державне обов'язкове страхування військовослужбовців // Право військової сфери. – 2008. – № 9. – С. 5–8.

⁴ Гребенюк М. Державне страхування життя та здоров'я військовослужбовців: історія виникнення, становлення та правове регулювання // Вісник прокуратури. – 2003. – № 9. – С. 98.

⁵ Закон України "Про страхування" від 7 березня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 18. – Ст. 78.

⁶ Проблеми дотримання прав людини в умовах реформування та розвитку Збройних Сил України очима українського омбудсмена Виступ на засіданні Колегії Міністерства оборони України, 16 грудня 2005 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ombudsman.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=555:-16-2005-&catid=151:2005&Itemid=174

⁷ Бондар В. Вказ. праця. – С. 47–48.

⁸ Грицаєнко Л. Вказ. праця. – С. 5.

⁹ Постанова Кабінету Міністрів України від 28 травня 2008 року № 499 "Про порядок та умови призначення і виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті), поранення (контузії, травми або каліцтва) чи інвалідності військовослужбовців, військовозобов'язаних і резервістів, призваних на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори, та інвалідності звільнених з військової служби (зборів) осіб" // Офіційний вісник України. – 2008. – № 39. – Ст. 1298.

¹⁰ Постанова Кабінету Міністрів від 25 липня 2011 р. № 815 "Про внесення змін до Порядку та умов призначення і виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті), поранення (контузії, травми або каліцтва) чи інвалідності військовослужбовців, військовозобов'язаних і резервістів, призваних на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори, та інвалідності звільнених з військової служби (зборів) осіб". – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/815-2011-%D0%BF>

В статье исследуется проблема страхования жизни и здоровья военнослужащих Вооруженных Сил Украины. Проанализированы преимущества и недостатки в вопросе страхования военнослужащих и целесообразность обязательного страхования жизни и здоровья военнослужащих. Рассмотрен порядок расчета страховых выплат военнослужащим в случае наступления инвалидности в период прохождения военной службы и лицам, уволенным с военной службы.

Ключевые слова: страхование, денежное обеспечение, единовременная денежная помощь, военнослужащие, Вооруженные Силы Украины.

The article deals with the problem of life and health insurance of military personnel of Armed Forces of Ukraine. The article includes the analysis of advantages and disadvantages of military insurance and the expediency of compulsory life and health insurance of military personnel. The procedure for calculating military insurance benefits in case of disability during military service and insurance benefits for people discharged from military service is considered.

Keywords: insurance, financial support, one-time financial help, military personnel, Armed Forces of Ukraine.